

3. НАУКОВИЙ СЕМІНАР-ПРАКТИКУМ

Віра Петрівна Чудакова,

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України,
Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України,
психолог, тренер, доцент консультант, коуч,
м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3801-6545>

УДК 159.923:005.336.1./5:005.591.6

DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-1\(84\)-56-67](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-1(84)-56-67)

ЗАГАЛЬНИЙ ДИЗАЙН І ЗМІСТ «ФАКТОРІВ ОСОБИСТОСТІ» КЛЮЧОВИХ СИСТЕМНИХ КОМПОНЕНТІВ «ЗОВНІШНІХ» УМОВ СТРУКТУРИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ «ІННОВАЦІЙНОСТІ», ВАГОМОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

(частина 6, початок № 4 (79), 2020; № 1 (80), 2021; № 2 (81), 2021; № 3 (82), 2021; № 4 (83), 2021)

Анотація.

У публікації представлено загальний дизайн і зміст «факторів особистості» ключових системних компонентів «зовнішніх» умов структури психологічної готовності до інноваційної діяльності – основи формування «інноваційності», вагомості компетентності конкурентоздатності особистості. Розкрито ключові системні компоненти «Факторів особистості»: самоменеджменту процесів особистої діяльності; рішення проблем інноваційної діяльності; функціонального стану і працездатності; особистісних рис, їх структур та закономірностей змін; креативності особистості; самоактуалізації і саморозвитку; особистісних цінностей; педагогічних технологій; психологічних технологій; психологічної готовності до інноваційної діяльності.

Ключові слова: психолого-організаційна технологія; діагностична модель; корекційно-розвиваюча модель; конкурентоздатність особистості; інноваційна діяльність; інноваційність; компетентність; фактори структури психологічної готовності до інноваційної діяльності; фактори особистості, фактори організації, фактори навчання і корекції.

Продовжуємо висвітлення досвіду впровадження в практику діяльності освітніх організацій різних типів і країн результатів наукового дослідження і реалізації авторської інтегративної комплексної системи науково-методичного забезпечення «психології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій». У попередніх випусках науково-методичного журналу «Освіта та розвиток обдарованої особистості» (ISSN 2309-3935, DOI 10.32405/2309-3935), у рубриці «Науковий-семінар практикум», нами здійснено:

– у 1 частині: ознайомлення з «інтегративними методами і технологією експертизи і корекції формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності», яку подано в № 4 (79) (Чудакова В. П., 2020) (DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4\(79\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4(79)-63-69)) [6];

– у 2 частині: ознайомлення з концептуальними засадами авторської «психолого-організаційної

технології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» (далі «технологія»); представлення загального дизайну, діагностичних і корекційно-розвивальних методів, і моделей експертизи і корекції авторської «технології», яку подано в № 1 (80) (Чудакова В. П., 2021) (DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1\(80\)-55-62](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1(80)-55-62)) [7];

– у 3 частині: ознайомлення з загальним дизайном і програмою організації комплексного емпіричного дослідження щодо експериментальної перевірки і впровадження авторської «Психолого-організаційної технології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» та моделей її реалізації, а саме: «1. Діагностичної моделі експертизи сформованості компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» і «2. Корекційно-розвиваюча модель рефлексивно-інноваційного

тренінгу, коучингу «Сучасні психологічні технології формування компетентностей конкурентоздатної особистості в швидко мінливих умовах інноваційної діяльності організацій», яку подано в № 2 (81) (Чудакова В. П., 2021) [12] (DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2\(81\)-57-66](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2(81)-57-66));

– у 4 частині: представлення «Психолого-організаційної технології формування компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій», діагностичної та корекційної моделі її реалізації; розгляд «компетентності інноваційності», а саме: актуальність, термінологічно-понятійний апарат, методика «Експрес-діагностика інноваційності» (В. Чудакова, 2016); ознайомлення з загальним дизайном, змістом «Моделі психологічної структури процесу інноваційної діяльності» в дослідженні психологічної готовності до інноваційної діяльності, основи формування компетентності «інноваційності», які подано в № 3 (82) (Чудакова В. П., 2021) [13] (DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-3\(82\)-67-75](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-3(82)-67-75));

– у 5 частині є: представлення загального дизайну і змісту «Моделі ключових систем психологічно обумовлених факторів структури психологічної готовності до інноваційної діяльності», основи формування «інноваційності», вагомої компетентності конкурентоздатності особистості. Ознайомлення із структурою психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності на рівні теоретичного аналізу і узагальнення експертних суджень, яка включає наступні ключові системні компоненти: 1). *Фактори особистості*: «самоменеджменту процесів особистої діяльності»; «рішення проблем інноваційної діяльності»; «функціонального стану і працездатності»; «особистісних рис, їх структур та закономірностей змін»; «креативності особистості»; «самоактуалізації і саморозвитку»; «особистісних цінностей»; «педагогічних технологій (знань і вмінь)»; «психологічних технологій (знань і вмінь)»; «психологічної готовності до інноваційної діяльності». 2). *Фактори організації*: «психологічної атмосфери нововведень»; «Менеджменту і підтримки нововведень»; «стратегій інноваційної діяльності»; «Ефективної взаємодії»; «використання технічних засобів»; «ситуаційно-динамічні та специфічні фактори»; «експертизи інноваційної діяльності»; «корекції інноваційної діяльності». 3). *Фактори навчання і корекції*: «теоретичної підготовки до інноваційної діяльності»; «соціально-психологічного навчання»; «самостійної підготовки до інноваційної діяльності»; «психологічного консультування»; «психотерапевтичної допомоги», які подано у № 4 (83) [13] (DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-4\(83\)-56-65](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-4(83)-56-65)).

Метою цієї публікації (6 частини) є: представлення загального дизайну і змісту «факторів особистості» ключових системних компонентів «зовнішніх» умов структури психологічної готовності до інноваційної діяльності – основи формування «інновацій-

ності», вагомої компетентності конкурентоздатності особистості». Розглядається «модель психологічної структури діяльності», яка представлена у формі послідовності її складових: мета → мотив → спосіб → результат → контроль → корекція. Здійснено ознайомлення з «теоретичною моделлю ключових систем психологічно обумовлених факторів процесу інноваційної діяльності» на рівні теоретичного аналізу та узагальнення експертних суджень у дослідженні психологічної готовності до інноваційної діяльності, основи формування компетентності «інноваційності». Ключові системні компоненти включають наступні фактори: *фактори особистості; фактори організації; фактори навчання і корекції*. Ретельно розкрито ключові системні компоненти «*Фактору особистості*», а саме: 1) «самоменеджменту процесів особистої діяльності»; 2) «рішення проблем інноваційної діяльності»; 3) «функціонального стану і працездатності»; 4) «особистісних рис, їх структур та закономірностей змін»; 5) «креативності особистості»; 6) «самоактуалізації і саморозвитку»; 7) «особистісних цінностей»; 8) «педагогічних технологій (знань і вмінь)»; 9) «психологічних технологій (знань і вмінь)»; 10) «психологічної готовності до інноваційної діяльності».

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконано в рамках комплексних науково-дослідних тем:

– *Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*, зокрема: лабораторії психології навчання імені І. О. Синиці «Діяльнісна само-реалізація особистості в освітньому просторі» (РК 0114U000602, 2014–2017 рр.); «Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми» (РК 0118U003098, 2018–2020 рр.).

– *Інституту педагогіки НАПН України*, зокрема: відділу профільного навчання: «Науково-методичне забезпечення допрофесійної підготовки старшокласників», (підтема) «Науково-методичне забезпечення формування конкурентоздатності особистості в умовах допрофесійної підготовки» (0116U003182, 2016–2018 рр.); «Науково-методичне забезпечення підготовки вчителя до реалізації ідей компетентісно зорієнтованого навчання», (напрямок) «Науково-методичне забезпечення формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності» (РК № 0119U001262, 2019–2021 рр.).

Експериментально-наукова база і географія. Дослідження проводилося з учасниками освітнього процесу на базі експериментальних закладів загальної середньої освіти України: 33СО м. Одеси (відповідальна за експеримент на регіональному рівні – Т. Волковська); 33СО – № 52 (директор Н. Мацкул); № 81 (Т. Завтур); № 82 (Н. Костікова); № 86 (В. Шакіна); № 89 (Р. Черненко); № 118 (Н. Єфімова); НВК – № 4 (Н. Аббас); № 49 (Г. Надежко);

№ 53 (І. Телищак). *ЗСО м. Херсону* (відповідальна за експеримент на регіональному рівні Т. Верещака): НВК № 15 (Л. Стратійчук); ЗОШ № 46 (О. Дмитрієнко); ЗОШ № 53 (О. Демчук); гімназії № 6 (С. Корж) і *Херсонської області, Козачелазерська ЗОШ, Олешківського р-ну* (М. Дудченко); *Макарівського багатoproфільного ліцею* Макарівської районної ради Київської області (Н. Українець).

У Республіці Узбекистан авторська «Технологія» реалізується в рамках «Проекту міжнародної співдружності освітніх програм В. Чудакової в Узбекистані» на базі ЗВО м. Ташкенту: Ташкентський державний педагогічний університет ім. Нізамі, кафедра психології (М. Бафаєв), Національний університет Узбекистану ім. М. Улугбека, Ташкентського фармацевтичного інституту, Туринському політехнічному університеті в м. Ташкент, кафедра соціально-гуманітарних дисциплін (Л. Томчани) м. Бухара: Бухарський державний університет, кафедра психології і педагогіки (М. Усманова); Бухарський державний медичний інститут ім. Абу Алі ібн Сіно, кафедра педагогіки, психології і мов (Г. Курбанова).

У Республіці Казахстан авторська «Технологія» реалізується в рамках міжнародного проекту на базі Казахського державного жіночого педагогічного університету в м. Алмати (А. Карієв).

Завдяки науково-методичній і творчій співпраці з названими вище закладами освіти та колективами різних країн, на різних етапах науково-дослідної експериментальної діяльності було: розроблено, апробовано і впроваджено комплексну систему науково-методичного забезпечення, відпрацьовувався інтегративний діагностичний інструментарій; розроблено інформаційно-смісловий, діагностичний, аналітично-інтерпретаційний і прогностичний та корекційно-розвивальний блоки; відшліфовано окремі аспекти і компоненти модулів «Технології», кожний заклад і освітня установа зробили важливий і цінний внесок.

Методи. Для розв'язання окресленої проблеми та реалізації завдань науково-дослідної діяльності використовувалися такі методи наукового дослідження: аналіз літератури з проблеми, теоретичний аналіз проблеми; проведення пілотажного дослідження, психолого-педагогічний експеримент, психолого-педагогічні діагностичні методики, метод експертної оцінки, методи математичної статистики, метод активного соціально-психологічного навчання, тренінгу, коучингу. Математична обробка даних здійснювалася за допомогою комп'ютерного пакету статистичних програм SPSS (версія 20).

У цій публікації детально буде розглянуто такі питання.

1. *Компоненти технології та моделей реалізації «формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності».*

2. *Термінологічно-понятійний апарат і особливості дослідження «інноваційності», детермінан-*

ти «формування компетентностей конкурентоздатності особистості».

3. *Використання «моделі психологічної структури процесу інноваційної діяльності» у дослідженні «інноваційності», вагомості компетентності конкурентоздатності особистості.*

4. *Ознайомлення з «теоретичною моделлю ключових систем психологічно обумовлених факторів процесу інноваційної діяльності».*

5. *Зміст і структура «факторів особистості» інноваційної діяльності.*

1. Компоненти технології та моделей реалізації «формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності»

Показник «компетентності інноваційності» є важливою детермінантою в дослідженні «психології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності». У рамках його здійснення нами запропоновано авторську інтегративну комплексну систему науково-методичного забезпечення формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності. Головними компонентами якої є: 1) психолого-організаційна технологія, 2) діагностична та корекційно-розвивальні моделі, 3) психолого-діагностичні та корекційно-розвивальні методи, 4) програмне забезпечення спеціальної психологічної підготовки, 5) навчально-методичні посібники, 6) інструктивно-методичні матеріали та 7) науково-методичні рекомендації. Для її впровадження нами було розроблено і впроваджено авторську «Психолого-організаційну технологію формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації» [4–10; 13–14]. (далі «Технологія»). Вона містить основні блоки: інформаційно-смісловий, діагностичний, аналітично-інтерпретаційний та прогностичний і корекційно-розвивальний. Технологія складається з двох взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих моделей:

1. *Діагностична модель експертизи компетентностей конкурентоздатності особистості.*

2. *Корекційно-розвиваюча модель рефлексивно-інноваційного тренінгу, коучингу* (В. Чудакова) [4–10; 13–14].

Для реалізації *діагностичної моделі експертизи компетентностей конкурентоздатності особистості* [4–10; 13–14], нами досліджено фактори, умови і чинники – компоненти та їх оцінні показники, що впливають на стан сформованості компетентностей конкурентоздатності особистості. Визначено головні компоненти, кожен із яких є інтегральним утворенням (метапрофесійними якостями особистості). Згідно з результатами поточного дослідження зазначеної моделі «технології», нами визначено стан сформованості компетентностей конкурентоспроможності особистості, зокрема: **компетентність**

інноваційності; особистісні якості; практиологічні компетентності (психолого-професійний), когнітивні (пізнавальні) компетентності; комунікативні компетентності; рефлексивності та самоусвідомлення себе як професіонала; мотиваційної компетентності; самоактуалізації; компетентностей психологічної стійкості, стресостійкості і здатності до швидкої адаптації; емоційно-вольової саморегуляції; вирішення конфліктів; цілепокладання тощо [5].

Для реалізації *корекційно-розвивальної моделі рефлексивно-інноваційного тренінгу, коучингу* нами було проведено формувальний етап дослідження. За результатами розроблено і впроваджено дві Програми освітні програми: 1) загальна програма «Науково-методичне забезпечення формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності організацій»; 2) індивідуальна програма «Сучасні психологічні технології формування компетентностей конкурентоздатної особистості в швидкозмінних умовах інноваційної діяльності». Їх зміст та особливості впровадження було нами розглянуто у низці авторських публікацій [4–10; 13–14].

2. Термінологічно-понятійний апарат і особливості дослідження «інноваційності», детермінанти «формування компетентностей конкурентоздатної особистості»

У цій публікації розглянемо питання дослідження показника «компетентності інноваційності», вагомої детермінанти «формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності». Виявлено, що на сучасному етапі інноваційного розвитку актуальності набуває дослідження «компетентності інноваційності» – однієї з ключових компетентностей, що необхідні для успішної самореалізації особистості, а також для забезпечення конкурентоздатності особистості на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя. Про це свідчать положення та нормативно-правові законодавчі документи прийняті в Україні [1; 2].

Інтегральний показник «інноваційності» нами започатковано (розроблено, науково-обґрунтовано, впроваджено) як цільовий показник у процесі комплексного емпіричного дослідження «формування психологічної готовності персоналу організацій до інноваційної діяльності» [7–10]. Його введено нами з метою поєднання в єдиному контексті засобів теоретичного й емпіричного підходів у вивченні досліджуваної проблеми на базі системної методології, компонентно-структурного та динамічного аналізу. Для цього в спеціальній психолого-педагогічній літературі вивчалися та пропонуються до використання набори критеріїв ефективності педагогічної діяльності та критерії ефективності інноваційної діяльності. Узагальнюючи конкретний зміст таких критеріїв із метою наступного здійснення емпіричного дослідження, нами було введено робочий

термін «інноваційність» – інтегральний показник сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності. На *якісному, теоретичному рівні* – це перелік можливих критеріїв ефективності інноваційної діяльності; на *емпіричному рівні* – це окремий вектор у багатомірному просторі умов і чинників сформованості психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності [7–8; 9, с. 20; 10].

Ми розглядаємо «інноваційність» як окремий вектор, що інтегрує зміст сукупності показників ефективності інноваційної діяльності та було використано нами як цільовий показник, що має бути максимізований використанням емпірично виявлених його зв'язків з іншими складовими особистості та закономірностями його функціонування в ході інноваційної діяльності [7–10].

За результатами дослідження було визначено, що *інтегральний показник «інноваційність»* – це оцінка першого загального фактору в наборі емпіричних корелятивів рівня та тенденції інноваційної діяльності, дає змогу виявити персонал освітніх організацій з підвищеним рівнем і тенденцією «інноваційності», а також вивчити особливості латентної структури особистісних факторів і рис, що детермінують інноваційність. *Процес формування психологічної готовності до інноваційної діяльності* – це кероване та цілеспрямоване, багатомірне зміщення особистості у просторі рис і властивостей до кластеру персоналу освітніх організацій з підвищеним рівнем інноваційності (В. Чудакова, 2016) [7–10, с. 20].

Розглянемо особливості дослідження «інноваційності». З метою з'ясування взаємозв'язків та впливу системи «зовнішніх» і «внутрішніх» умов та факторів на *цільовий показник* – інтегральний показник «інноваційності». Усі інші показники розглядалися нами як фактори, чинники й умови рівня «інноваційності» особистості.

Термін «інноваційність» визначається нами як позначення інтегрального рівня тенденції, інтенсивності й активності персоналу освітніх організацій у здійсненні інноваційної діяльності, що розглядається як окрема риса особистості, потенціал успішності нововведень, а на емпіричному рівні як вектор у багатомірному просторі властивостей особистості. Використання цього робочого терміна став проміжним, допоміжним кроком до інтеграції теоретичних й емпіричних складових дослідження. Це було зумовлено тим, що більшість теоретичних конструктів (унаслідок їх абстрактності та високого рівня узагальненості) неможливо виміряти безпосередньо.

«Інноваційність» персоналу організацій – це інтегральна характеристика особливостей його індивідуальної діяльності з впровадження новачок, яка значною мірою охоплює зміст визначеного раніше терміна «інтегральний показник ефективності інноваційної діяльності» (теоретично можлива сукупність об'єктивних показників ефективності

інноваційної діяльності). Певне звуження змісту поняття «інноваційність» надало можливість його виміру (подібно до інших рис особистості) в умовах освітніх організацій самими учасниками психолого-педагогічного процесу [7–10].

Запропонований термін «інноваційність» став дієвим інструментом самостійної експертизи й коригування процесів інноваційної діяльності і водночас відображає психологічний зміст протікання інноваційної діяльності та її детермінації на рівні особистості. Отже, «інноваційність» – це окремий вектор, інтегральний зміст сукупності показників ефективності впровадження нововведень. Він *використаний нами як цільовий показник, який максимізований використанням емпірично виявлених його зав'язків з іншими складовими особистості та закономірностями її функціонування в ході інноваційної діяльності* [7–10; 14].

Розкриємо логіку дослідження: *першим кроком його здійснення була побудова цільового показника «інноваційності» за оцінками експертів (керівників) та самооцінки. Другим кроком дослідження є безпосередньо експертиза стану сформованості «інноваційності» особистості, яку було здійснено за допомогою авторської методики опитувального типу, авторської анкети-опитувальника «Експрес діагностика інноваційності» (В. Чудакова). В її валідації нами задіяно 1677 респондентів. За результатами було визначено «рівень інноваційності» (позитивний, нульовий рівень і негативний) та «тенденцію інноваційності» (емоційно-практична; теоретично-інтелектуальна) персоналу освітніх організацій. В її основу закладено оцінні судження респондентів. Окрім того, її апробовано й описано в публікаціях автора* [7–10; 14].

Теоретико-методологічною основою методики є факт того, що в психолого-педагогічній літературі [7–10] вивчалися і були запропоновані до використання набори критеріїв ефективності інноваційної педагогічної діяльності та критерії ефективності інноваційної діяльності. Нами було узагальнено конкретний зміст таких критеріїв із метою наступного здійснення емпіричного дослідження. Для цього на початку нами було запропоновано для використання термін «інтегральний показник ефективності інноваційної діяльності». На якісному рівні – це контрольний перелік складових ефективності інноваційної діяльності (темп, якість, доцільність тощо), а на емпіричному (статистичному) рівні – це оцінка першого загального фактору з масиву оцінок складових ефективності процесу здійснення інноваційної діяльності. Ця методика на початку дослідження не мала чітко визначених і психометрично доведених алгоритмів формалізації первісних суджень персоналу [9; 10]. Тому в необхідних і допустимих з позицій психодіагностики випадках ми використали процедуру факторного аналізу й оцінки латентних факторів для побудови інтегрального показника «інноваційності».

Отримані вектори розглядаються в ролі допоміжних

характеристик базового простору рис особистості, який використано в дослідженні. Їх призначення – це індивідуалізація психологічної корекційної роботи з персоналом освітніх організацій у ході спеціальної психологічної підготовки [7–10; 13].

Зазначено, що запропонований термін «інноваційність» став дієвим інструментом самостійної експертизи й коригування процесів інноваційної діяльності. Водночас він відображає психологічний зміст протікання інноваційної діяльності та її детермінації на рівні особистості.

3. Використання «моделі психологічної структури процесу інноваційної діяльності» у дослідженні «інноваційності», вагомої компетентності конкурентоздатності особистості

Продовжимо розгляд питання вивчення в площині психології статичної сторони процесу здійснення інноваційної діяльності (які вивчалися у поточному дослідженні) під час дослідження особистісної детермінації інноваційної діяльності в просторі конституційних й особистісних рис та інших показників. Доцільно доповнити вивченням *динамічних аспектів* інноваційної діяльності. Однією з продуктивних моделей дослідження психологічних аспектів інноваційної діяльності є модель психологічної структури діяльності людини, яку уявляємо у формі послідовності її складових: ціль → мотив → спосіб → результат → контроль → корекція (рис. 1). Ми розглядаємо її як ітераційний цикл поступового досягнення задовільного результату діяльності [10; 13].

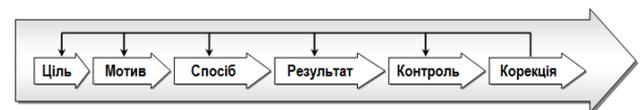

Рис. 1. Теоретична модель психологічної структури процесу інноваційної діяльності

Отже, інноваційна діяльність – це циклічний процес, розгорнутий у часі. *Динамічний аспект* процесу інноваційної діяльності персоналу освітніх організацій містить певну кількість психологічних умов і чинників, які потребували дослідження. Частина із них допускає вимір у межах констатувального експерименту з вивчення особистісної детермінації інноваційної діяльності, а інша – передбачає можливість виявлення на якісному рівні лише в ході спеціальної психологічної підготовки персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності (у формі рефлексивно-інноваційного тренінгу, коучингу, консультуванні тощо) [10; 13].

4. Ознайомлення з «теоретичною моделлю ключових систем психологічно обумовлених факторів процесу інноваційної діяльності»

Вивчення й теоретичний аналіз педагогічної, психологічної та управлінської літератури з питань здійснення організаційних змін і впровадження

нововведень (інновацій) дав змогу виділити впливові, з точки зору практики, *фактори інноваційної діяльності*, що мають значні психологічні складові [10]. З огляду на те, що фактори інноваційної діяльності частково перетинаються і створюють системні ефекти як окремі фактори, виділення перерахованих далі факторів має теоретичний характер і зорієнтоване на визначення змісту навчальних програм підготовки персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності.

Для побудови теоретичної моделі формування психологічної готовності персоналу освітніх закладів до інноваційної діяльності необхідно розглянути

її з точки зору *динамічного* аспекту, відповідно до психологічної структури діяльності людини [10; 13] і теоретичної моделі психологічної структури процесу інноваційної діяльності особистості (представлену нами раніше на *рис. 1*).

На нашу думку, ключовими компонентами системи психологічно зумовлених факторів, які впливають на зовнішні умови і чинники ефективності процесу інноваційної діяльності персоналу освітніх організацій є: фактори 1) *особистості*, 2) *організації*, 3) *навчання і корекції*. Представимо їх взаємозв'язок у вигляді теоретичної моделі (*рис. 2*).

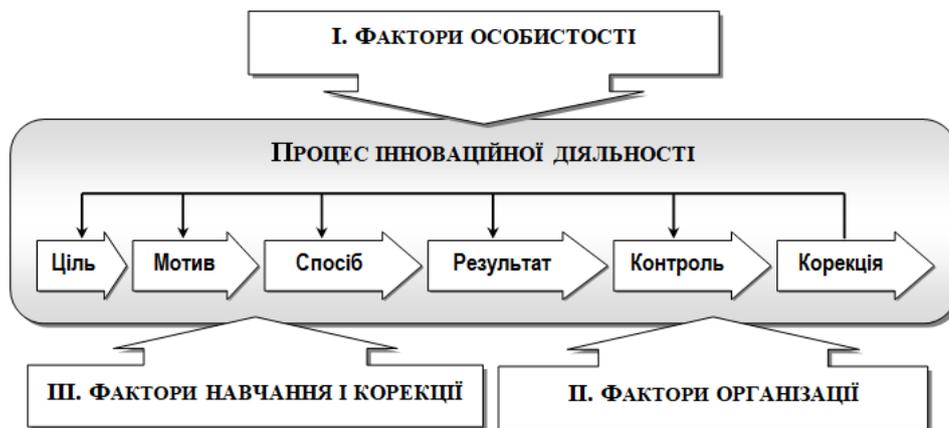

Рис. 2. Теоретична модель ключових систем психологічно зумовлених факторів процесу інноваційної діяльності персоналу освітніх організацій

На рівні теоретичного аналізу й узагальнення експертних суджень «структура психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності» містить такі *ключові системні компоненти* [10; 13].

I. Фактори особистості: «самоменеджменту процесів особистої діяльності»; «розв'язання проблем інноваційної діяльності»; «функціонального стану і працездатності»; «особистісних рис, їх структур та закономірностей змін»; «креативності особистості»; «самоактуалізації та саморозвитку»; «особистісних цінностей»; «педагогічних технологій (знань і вмінь)»; «психологічних технологій (знань і вмінь)»; «психологічної готовності до інноваційної діяльності» (*рис. 3*).

II. Фактори організації: «психологічної атмосфери нововведень»; «менеджменту і підтримки нововведень»; «стратегій інноваційної діяльності»; «ефективної взаємодії»; «використання технічних засобів»; «ситуаційно-динамічні та специфічні фактори»; «експертизи інноваційної діяльності»; «корекції інноваційної діяльності» (буде представлено в наступному номері).

III. Фактори навчання і корекції: «теоретичної підготовки до інноваційної діяльності»; «соціально-психологічного навчання»; «самостійної підготовки до інноваційної діяльності»; «психологічного консультування»; «психотерапевтичної допомоги» (буде представлено в наступному номері).

Межа між факторами інноваційної діяльності нерідко є малою й «розмитою» – вони перетинаються і взаємодіють, підсилюють або послаблюють один одного. *Метою психологічної підготовки* персоналу освітніх організацій є навчання вмінню не лише використовувати окремі фактори, а й створювати їх, блокувати їх негативні аспекти, підсилювати особисту ефективність спільним використанням різноманітних факторів. Досягнення цієї мети на практиці є малоймовірним без *спеціальної психологічної підготовки* персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності. Тому комплексне цілеспрямоване навчання використанню «системи факторів здійснення процесу інноваційної діяльності» є актуальним завданням формування в них психологічної готовності до інноваційної діяльності [3–10; 13].

У поточній публікації ретельно розглянемо «*особистісні фактори*» інноваційної діяльності.

5. Зміст і структура «факторів особистості» інноваційної діяльності

У межах нашого дослідження ми використали один із теоретично можливих наборів умов і факторів, на які вказують літературні джерела. Розширення й уточнення переліків передбачається на основі даних емпіричного дослідження (*рис. 3*).

Розглянемо ключові системні компоненти «факторів особистості»:

- 1) самоменеджмент процесів особистої діяльності;
- 2) розв'язання проблем інноваційної діяльності;
- 3) функціонального стану та працездатності;
- 4) особистісних характеристик, їх структур і закономірностей змін;
- 5) креативність особистості;
- 6) самоактуалізації та саморозвитку;
- 7) особистих цінностей;
- 8) педагогічних технологій (знань та умінь);
- 9) психологічних технологій (знань та умінь);
- 10) психологічної готовності до інноваційної діяльності.

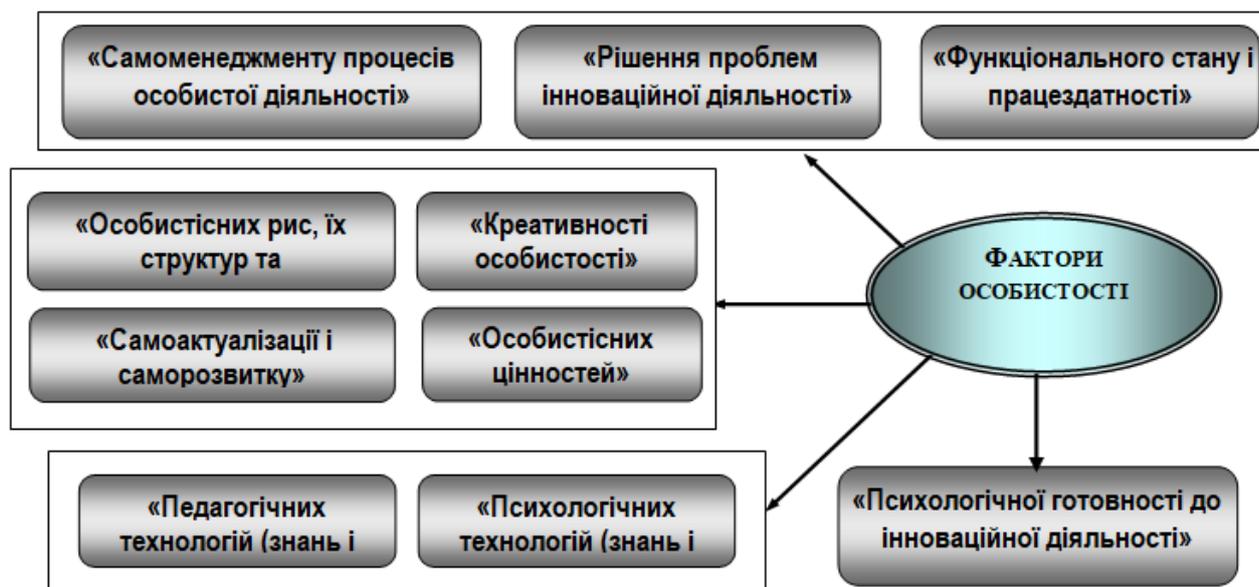

Рис. 3. Система ключових особистісних факторів інноваційної діяльності персоналу освітніх організацій

Розкриємо загальний дизайн і зміст «факторів особистості» ключових системних компонентів «зовнішніх» умов структури психологічної готовності до інноваційної діяльності як основи формування «інноваційності», вагомої компетентності конкурентоздатності особистості.

1. Фактор «Самоменеджменту процесів особистої діяльності»

До ключових критеріїв ефективності інноваційної діяльності належать «якість» і «час» досягнення результатів впровадження нововведення [10]. У загальній теорії менеджменту та в літературі, зорієнтованій на практику, добре розроблені засоби, стратегії та прийоми управління часом у ході виконання будь-яких проєктів. Самоменеджмент – це спрямування персоналом освітніх організацій технологій управління часом на свою особисту діяльність з впровадження нововведень [10].

Прийоми визначення цілі, ситуаційного аналізу, загальні стратегії її визначення й вибору цілей – це засоби підвищення мотивації до здійснення інновацій, визначення й усунення слабких місць, запораука концентрації на справді ключових кроках. Система прийомів планування – це інструмент оптимального розподілу наявних ресурсів і використання часу в ході інновацій. Психологічні й управлінські алгоритми прийняття рішень – це засіб оптимізації дій, здійснення їх за принципом важливості, видалення ситуацій «невідкладності» робіт, фактор загальної продуктивності. Гнучкий денний план і графік ро-

боти дає змогу більш ефективно використовувати максимуми працездатності, враховувати особистий стиль діяльності та втілювати в нього нові педагогічні інструменти навчання та виховання. Алгоритми самоконтролю ступеню досягнення інноваційних цілей стають прийомом самомотивації наступних дій і відповідальності за них. Методи оптимізації інформаційної роботи – це засіб перерозподілу часу з «паперової» роботи на конкретні навчально-виховні дії, усунення факторів, що заважають.

У використанні технологій самоменеджменту персоналу освітніх організацій є суттєві психологічні проблеми, що пов'язані з гендерним фактором (більшість із них – жінки, які мають тенденцію до спонтанності в діях) і необхідністю використовувати новий стиль дій і управлінські вміння всупереч особистому індивідуальному стилю педагогічної діяльності. Формування особистості персоналу освітніх організацій більшою мірою вже закінчилося. Тому таким складним є процес формування в них і включення у їх життєдіяльність саме нових вмінь, що самостійно є малоймовірним і потребує спеціального соціально-психологічного навчання та певного часу тренінгу.

2. Фактор «Особистісних рис, їх структур та закономірностей змін»

Особистість персоналу освітніх організацій має тенденцію до певної конфігурації рис, що сприяють педагогічній діяльності. Істотні відхилення від такої конфігурації викликають незадоволення та звільнен-

ня – перехід до діяльності, що більшою мірою відповідає нахилам і властивостям особистості. Риси особистості персоналу освітніх організацій створюють певні стійкі структури внаслідок їх спільного використання. Наприклад, домінування, інтенсивне спілкування, активний вербальний і невербальний вплив, надання значного потоку інформації учням, виконання функції контролю та інших, формує досить *типовий індивідуальний стиль* спілкування й діяльності. Унаслідок повсякденного використання таких «наборів» рис, вони створюють особистісну структуру, що водночас актуалізується і в педагогічному процесі, і за межами освітніх організацій.

Інноваційна діяльність потребує включення в структуру особистісних рис нових характеристик (креативність, орієнтація на новизну, саморозвиток тощо), що мимовільно створює опір вже наявній особистісній структурі. Включення до структури особистості нових інноваційних характеристик потребує особливих психотехнічних вправ, що послаблюють опір особистості. Отже, структурні зміни особистості персоналу освітніх організацій потребують спеціального соціально-психологічного навчання [10].

3. Фактор «Креативності особистості»

Внутрішня тенденція виконувати педагогічні дії по-новому, за новими алгоритмами й технологіями – це прояв творчого потенціалу. Емпіричним показником творчої тенденції є вектор «креативність» у структурі особистості, що інтегрує в собі схильність людини до комбінування, моделювання, урізноманітнення та пошуку нових можливостей власної діяльності. Креативність можна розглядати як окрему підсвідому стратегію оперування об'єктами і їх властивостями, що може бути усвідомлена й значно розвинена в ході спеціальної психологічної підготовки засобами творчих завдань, проблемних взаємодій та інших прийомів психологічного тренінгу. Окремим засобом підвищення рівня креативності є розблокування цієї особистісної властивості, що пригнічена формальними організаційними структурами, страхом відповідальності за можливі невдачі, відсутністю емоційної та інтелектуальної підтримки в навчальному закладі та з інших причин.

4. Фактор «Функціонального стану і працездатності»

Здійснення інноваційної діяльності потребує значної особистої психічної енергії. Потужної енергії потребує також головний інструмент педагогічної діяльності, а саме – процес вербалізації. Вимовлення слів призводить до значної втоми. Зазвичай функціональний стан персоналу освітніх організацій підсвідомо оцінюється учнями: низький – як «психологічна слабкість» (провокує некерованість), високий – як «психологічна сила», що викликає вищий рівень підпорядкування і виконавської дисципліни в учнів.

Персонал освітніх організацій не приділяє достатньої уваги рівню особистого функціонального

стану. Це призводить до мимовільного спрощення та блокування інноваційних дій, що потребують більш високих рівнів особистої енергії. Психологічна причина цього явища пов'язана зі сприйняттям професії вчителя (викладача) як суто вербальної, нерозумінням значущості невербального каналу впливу на учнів та їх виховання, ігноруванням впливу стану персоналу освітніх організацій як інструмента підсилення навчальної інформації та мотивування особистих розвивальних дій учнів. Вивчення та виконання психотехнічних вправ, що забезпечують *швидкий відпочинок і підвищений функціональний стан*, постають як певна складність для дорослих людей навіть в умовах психологічного тренінгу. Отже, професійні стереотипи сприйняття роботи персоналу освітніх організацій як вербальної виступають бар'єром здійснення інноваційної діяльності через блокування чи відмову від саморегуляції власного функціонального стану [10].

5. Фактор «Самоактуалізації і саморозвитку»

У структурі властивостей особистості існують риси, які сформовані на індивідуально-особистісних стратегіях життя. Однією з них є тенденція до самоактуалізації, тобто прагнення до самовдосконалення, потреби граничного прояву своїх можливостей, творчості та результативності. Її вивільнення у більшості людей починається з моменту досягнення достатнього рівня задоволеності базових потреб (фізіологічних, потреби у безпеці й захищеності, соціальних потреб, потреби в повазі тощо). Кожна людина обирає свою сферу для граничної самореалізації. Одним із завдань психологічної підготовки до інноваційної діяльності є спрямування самореалізаційної тенденції на педагогічні інновації.

У багатьох випадках засвоєння нових педагогічних технологій вимагає суттєвого саморозвитку персоналу освітніх організацій. Дорослі люди, особистість яких вже сформована, стикаючись з труднощами самозміни, потребують особливої технології навчання. На відміну від дітей, які засвоюють знання з «нуля», персонал освітніх організацій змушений відмовлятися від вже наявних педагогічних засобів діяльності заради нових, інноваційних. Це надзвичайно складна особистісна психологічна проблема, у розв'язанні якої внутрішня тенденція до самоактуалізації стає значною мотивуючою силою. Виклик, вивільнення чи «провокування» тенденції до самоактуалізації – це одне з важливих завдань спеціальної психологічної підготовки до інноваційної діяльності [10].

6. Фактор «Особистісних цінностей»

Типовим пріоритетом для більшості людей є перевага особистого над груповим і суспільним. Введення до структури особистих цінностей «інноваційної діяльності» постає складним завданням, яке має вирішуватися ще в ході навчання у вузі. За цієї умови початкова діяльність персоналу з моменту приходу до освітньої організації стає суцільним процесом впровадження невеликих нововведень.

Відсутність такої цінності в системі особистих пріоритетів персоналу освітніх організацій призводить до стереотипного викладання без особливих методичних і змістовних змін. Коригування особистісних цінностей – це складне психологічне й методичне завдання психологічного тренінгу. Ціннісні зміни потребують фундаментальної аргументації, значної емоційної напруги, тиску зовнішніх факторів (керівники, ситуація, організація) та підсилення цінностей, що корелюють із тенденцією до інноваційної діяльності.

7. Фактор «Рішення проблем інноваційної діяльності»

У ході інноваційної діяльності персонал освітніх організацій стикається зі значною кількістю зовнішніх та внутрішніх проблем. Більшість людей незнайомі з ефективними алгоритмами прийняття рішень і вирішення проблем. Спроби вирішувати проблеми «з ходу» і наступні невдачі у діях викликають емоційні стани невдоволеності та розчарування. Унаслідок цього підвищується рівень особистої енергії в новаторів та агресії (вербальної). У практиці менеджменту, психології та психотерапії існують (але не завжди відомі інноваторам освітніх організацій) ефективні алгоритми розв'язання типових психологічних і організаційних проблем. Завданням психологічної підготовки персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності стає не лише ознайомлення, а й тренінгове навчання використанню технологій розв'язання проблем у ході спеціальних дискусійних, конкурентних та інших психотехнічних вправ [10].

8. Фактор «Педагогічних технологій (знань і вмінь)»

У ході навчання та практичної роботи кожен представник персоналу освітніх організацій набуває особливу систему знань і вмінь, що є достатніми для виконання навчально-виховних завдань за стандартною освітньою програмою. Багаторазове повторення автоматизує виконання педагогічних дій і переходить між окремими складовими педагогічного процесу, що зумовлює суб'єктивну легкість діяльності та емоційно-позитивний стан, заснований на впевненості в собі. Поява нових технологій вимагає значних зусиль, що породжує невпевненість в ефективності особистих дій та емоційно негативні стани. Отже, нова педагогічна технологія має пройти скрізь своєрідний психологічний бар'єр попередньої структури засобів. Для подолання такого бар'єру важливо, щоб нова педагогічна технологія виконувалася швидше, і з вищою якістю, була емоційно привабливою та суб'єктивно легкою у виконанні. Тому впровадження складних за змістом нововведень потребує значної психологічної підтримки.

За умови уважного розгляду психологічної сутності педагогічних технологій можна побачити їх важливу особливість, певну структуру використання форм, що заповнюються різноманітним змістом. Одна частина нововведень створює новий зміст для загальних педагогічних форм організації навчально-

виховного процесу, друга частина створює *нові форми педагогічного процесу*. З психологічної точки зору саме другий тип нововведень і є реальним якісним кроком. Нові форми передбачають нові структури психологічного розвитку особистості, які не є можливими в попередніх формах навчання та виховання. Дійсною метою створення нових форм є прискорення розвитку особистості. Потенційним набором для розбудови принципово нових форм педагогічних нововведень є вже наявні форми психологічних технологій структур розвивальної взаємодії, які поки що з різних причин не набули форми педагогічної методики [10].

9. Фактор «Психологічних технологій (знань і вмінь)»

На відміну від педагогічних технологій (методик), що спрямовані на навчання й виховання, психологічні технології (стратегії й алгоритми) зосереджені на глибинних закономірностях функціонування психічного та націлені на підсиленний вплив із метою зміни інтенсивності рис і властивостей, прискорення структурних змін в особистості, коригування неусвідомлюваних частин особистості, руйнування підсвідомих бар'єрів розвитку, вирішення неузгодженостей змістовних конструктів особистості тощо. Психологічні засоби впливу значно сильніші за методи педагогічного впливу, тому значна частина педагогічних інновацій може бути цілеспрямованим перенесенням новітніх психологічних методик розвитку у сферу педагогіки. Для широкого використання необхідно є певна трансформація й адаптація психологічних технологій, зміна форм навчального процесу, їх тривалості, технічна підтримка та інші заходи.

Широкому використанню нових психологічних методик розвитку заважає психологічний фактор – більшість психологічних технологій побудована в межах специфічного понятійного апарату. Спеціальна психологічна підготовка може розв'язати цю проблему двома шляхами: передати персоналу освітніх організацій нову наукову концепцію чи сформулювати її в загально відомих системах психологічних термінів. Окремі психологічні технології забезпечують ефективність інноваційної діяльності, але не впроваджуються внаслідок можливостей їх неетичного використання. Психологічна підготовка персоналу освітніх організацій до ефективного здійснення інноваційної діяльності має передбачати акцент на ціннісних і морально-етичних аспектах в ході засвоєння такої психологічної технології до рівня педагогічної методики.

10. Фактор «Психологічної готовності до інноваційної діяльності»

Суб'єктивно психологічна готовність до здійснення інноваційної діяльності виявляється у внутрішній впевненості в ефективності майбутніх інноваційних дій внаслідок набутого раніше досвіду. Однак, на нашу думку, психологічну готовність необхідно формувати частково в ході навчання у виші,

у ході самопідготовки до впровадження нововведень (здійснення інновацій), а завершувати – у ході реальних «малих» педагогічних нововведень на початку професійної діяльності персоналу освітніх організацій.

Важливою складовою психологічної готовності до інноваційної діяльності є не лише заздалегідь отримані знання, навички, а й наявний стан особистості на момент початку інноваційних дій під час впровадження нововведень. Подібно до творчих і будь-яких емоційних станів в «інноваційний стан» можна «входити», «викликати» і «підтримувати». Саме динамічно-ситуативне формування певного стану в ході соціально-психологічного тренінгу *викликає опір особистості* новим технологіям, знанням, вмінням тощо. Виклик «інноваційного стану особистості» є останнім імпульсом до початку конкретних інноваційних дій. *Головним завданням спеціальної психологічної підготовки* особистості до інноваційної діяльності є не просто введення їх у такий стан, адже найважливіше – це навчання їх вмінню довільно самостійно входити в такий стан коли їм необхідно без участі психолога-тренера [10].

Перелік факторів інноваційної діяльності безумовно можна продовжити, деталізуючи кожен із них і розглядаючи внутрішні компоненти як окремі фактори; можна вивчати ефекти їх взаємодії як окремі фактори. Спроби розмістити фактори інноваційної діяльності в площині схеми та розподілити на зовнішні та внутрішні чи за іншими критеріями виявилися невдалими внаслідок дійсно значної взаємозалежності та взаємодії перелічених факторів.

Таким чином, найбільш адекватним відображенням дійсного співвідношення факторів є векторна модель, запропонована нами в процесі дослідження [10]. Кожен фактор зображується окремим вектором, а їх взаємне розміщення у багатомірному просторі визначається їх взаємними кореляціями. Для спрощення такого зображення використовується факторний аналіз – поверхневі фактори зображуються в просторі головних факторів. Завданням дослідження в такій моделі детермінації інноваційної діяльності є визначення співвідношення факторів, прогностичних показників (психологічних рис і умов) з цільовим показником, у ролі якого використано «інноваційність» персоналу освітніх організацій, що в інтегрованій формі відображує сукупність показників ефективності інноваційної діяльності. Отже, на емпіричному рівні моделлю детермінації інноваційної діяльності персоналу освітніх організацій є багатомірна векторна конфігурація перелічених вище факторів, які впливають на інноваційну діяльність. Відповідно до цього контексту було розроблено «психолого-організаційна технологія готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності», складовими якої є: «модель експертизи і корекції організаційно-інноваційного середовища освітньої організації» та «модель експертизи і корекції внутрішньої психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності».

Продовження у наступному номері.

У наступній публікації розглянемо: (частина 7) «Загальний дизайн і зміст “факторів організації”», (частина 8) «Загальний дизайн і зміст “факторів навчання (підготовки) і корекції” ключових системних компонентів “зовнішніх” умов структури психологічної готовності до інноваційної діяльності – основи формування “інноваційності”, вагомої компетентності конкурентоздатності особистості».

Використані літературні джерела

1. Про освіту: Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Концепція «Нова українська школа». – URL: <http://osvita.ua/school/reform/54276/>.
3. Чудакова В. П. Загальний дизайн і програма організації комплексного емпіричного дослідження «психології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації» (Частина 3) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2021. – № 2 (81). – С. 57–66. DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2\(81\)-57-66](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2(81)-57-66).
4. Чудакова В. П. Интеграция диагностических и коррекционно-развивающих методов формирования компетентностей конкурентоспособности личности в условиях инновационной деятельности / В. П. Чудакова // Вестник интегративной психологии. – 2020. – Вып. 20. – 180 с.
5. Чудакова В. П. Интегративні методи і технологія експертизи і корекції формування компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності (частина 1) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2020. – № 4 (79). – С. 63–69. DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4\(79\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4(79)-63-69).
6. Чудакова В. П. Концептуальні засади «психолого-організаційної технології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації» (частина 2) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2021. – № 1 (80). – С. 55–62. DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1\(80\)-55-62](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1(80)-55-62).
7. Чудакова В. П. Психологічна готовність до інноваційної діяльності – головний ресурс розвитку компетентностей конкурентоздатності особистості / В. П. Чудакова // Інноваційний поступ ліцею: погляд крізь століття: практико-орієнтований збірник-посібник. 2019: Ліцей міжнародних відносин. – С. 55–64.
8. Чудакова В. П. Психологічні механізми особистісної детермінації «інноваційності» – показник конкурентоздатності особистості / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2016. – № 7 (50) липень – С. 47–52. – URL: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2016/7/12.pdf>
9. Чудакова В. П. Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності: автореф. канд. психол. наук: спец. 19.00.10 /

В. П. Чудакова; Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Київ, 2016. – 24 с.

10. Чудакова В. П. Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до інноваційної діяльності: дис. ... канд. психол. наук; 19.00.10 / В. П. Чудакова; Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Київ, 2016. – 474 с.

11. Чудакова В. П. Загальний дизайн і програма організації комплексного емпіричного дослідження «психології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації» (ч. 3) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2021. – № 2 (81). – С. 57–66. – URL: <http://otr.ioid.gov.ua/images/pdf/2021/2/10.pdf> DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2\(81\)-57-66](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2(81)-57-66).

12. Чудакова В. П. Загальний дизайн, зміст «моделі психологічної структури процесу інноваційної діяльності» у дослідженні психологічної готовності до інноваційної діяльності, основи формування «інноваційності» компетентності конкурентоздатності особистості (ч. 4) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2021. – № 3 (82). – С. 67–75. – URL: [http://otr.ioid.gov.ua/images/pdf/2021/3/IOD_3\(82\)2021-30-09_на%20сайт-67-75.pdf](http://otr.ioid.gov.ua/images/pdf/2021/3/IOD_3(82)2021-30-09_на%20сайт-67-75.pdf) DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-3\(82\)-67-75](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-3(82)-67-75).

13. Чудакова В. П. Загальний дизайн і зміст «Моделі ключових систем психологічно обумовлених факторів структури психологічної готовності до інноваційної діяльності», основи формування «інноваційності», вагомої компетентності конкурентоздатності особистості. (ч. 5) / В. П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2021. – № 4 (83). – С. 56–65. – URL: [http://otr.ioid.gov.ua/images/pdf/2021/4/IOD_4\(83\)%20НА%20ДРУК-56-65.pdf](http://otr.ioid.gov.ua/images/pdf/2021/4/IOD_4(83)%20НА%20ДРУК-56-65.pdf) DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-4\(83\)-56-65](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-4(83)-56-65).

14. Chudakova V. Resources Development of the Competences of Personality Competitiveness in Terms of Innovative Activities / V. Chudakova // Professional competencies and educational innovations in the knowledge economy. – Bulgaria: Publishing House ACCESS PRESS, 2020. – 532 p.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05.09.2017 № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine of September 5, 2017 № 2145-VIII]. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

2. Kontseptsii «Nova ukrainska shkola [The concept of “New Ukrainian school”]. Retrieved from: <http://osvita.ua/school/reform/54276/> [in Ukrainian].

3. Chudakova, V. P. 2021. Zahalnyi dizain i prohrama orhanizatsii kompleksnoho empirychnoho doslidzhennia «psykholohii formuvannia kompetentnostei konkurentozdatnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti orhanizatsii» (chastyina 3) [General design and program of organization of complex empirical research “psychology of formation of competencies of personality competitiveness in the conditions of innovative activity of the organization” (Part 3)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted person-*

ality. 2 (81). P. 57–66. DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2\(81\)-57-66](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2(81)-57-66). [in Ukrainian].

4. Chudakova, V. P. (2020). Integratsiya diagnosticheskikh i korrektsionno-razvivayushchikh metodov formirovaniya kompetentnostey konkurentosposobnosti lichnosti v usloviyakh innovatsionnoy deyatel'nosti [Integration of diagnostic and correctional-developmental methods for the formation of competencies of an individual's competitiveness in the context of innovative activity]. *Vestnik integrativnoy psikhologii – Bulletin of integrative psychology*. Vol. 20. P. 169–172. [in Russian].

5. Chudakova, V. P. (2021). Intehratyvni metody i tekhnolohiia ekspertyzy i korektsii formuvannia kompetentnostei konkurentospromozhnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti [Integration methods and technology of examination and correction of competencies of competitiveness and specialness in the minds of innovation (part 1)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*. 4 (79). P. 63–69. DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4\(79\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4(79)-63-69). [in Ukrainian].

6. Chudakova, V. P. (2021). Kontseptualni zasady «psykholoho-orhanizatsiinoi tekhnolohii formuvannia kompetentnostei konkurentozdatnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti orhanizatsii» [Conceptual principles of «psychological and organizational technology of formation of competencies of individual competitiveness in the conditions of innovative activity of organizations» (part 2)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*. 1 (80). P. 55–62. DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1\(80\)-55-62](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1(80)-55-62). [in Ukrainian].

7. Chudakova, V. P. (2019). Psykholohichna hotovnist do innovatsiinoi diialnosti – holovnyi resurs rozvytku kompetentnostei konkurentozdatnosti osobystosti [Psychological readiness for innovation - the main resource for the development of competencies of personality competitiveness]. *Innovatsiinyi postup litseiu: pohliad kriz stolittia – Innovative progress of the lyceum*. P. 55–64. [in Ukrainian].

8. Chudakova, V. P. (2016). Psykholohichni mekhanizmy osobystisnoi determinatsii «innovatsiinosti» – pokaznyk konkurentozdatnosti osobystosti [Psychological mechanisms of personal determination of “innovation” – an indicator of competitiveness of the individual]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*. 7 (50). P. 47–52. Retrieved from: <http://otr.ioid.gov.ua/images/pdf/2016/7/12.pdf> [in Ukrainian].

9. Chudakova, V. P. (2016). Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti personalu osvity orhanizatsii do innovatsiinoi diialnosti [Formation of psychological readiness of the personnel of the educational organizations to innovative activity]: *Abstract of Candidate's thesis*. Kyiv. 24 s. [in Ukrainian].

10. Chudakova, V. P. (2016). Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti personalu osvity orhanizatsii do innovatsiinoi diialnosti [Formation of psychological readiness of the personnel of the educational organizations to innovative activity]: *Candidate's thesis*. Kyiv. 474 p. [in Ukrainian].

11. Chudakova, V. P. (2021). Zahalnyi dyzain i prohrama orhanizatsii kompleksnoho empyrychnoho doslidzhennia «psykholohii formuvannia kompetentnosti konkurentozdatnosti osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti orhanizatsii» (chastyna 3) [General design and program of organization of complex empirical research «psychology of formation of competencies of personality competitiveness in terms of innovation of the organization» (Part 3)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*. 2 (81). P. 57–66. Retrieved from: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2021/2/10.pdf>; DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2\(81\)-57-66](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-2(81)-57-66). [in Ukrainian].

12. Chudakova, V. P. (2021). Zahal'nyy dyzayn, zmist «modeli psykholohichnoyi struktury protsesu innovatsiynoyi diyal'nosti» u doslidzhenni psykholohichnoyi hotovnosti do innovatsiynoyi diyal'nosti, osnovy formuvannia «innovatsiynosti» – kompetentnosti konkurentozdatnosti osobystosti (chastyna 4) [General design, content «model of the psychological structure of the process of innovation» in the study of psychological readiness for innovation, the basis for the formation of «innovation»–competence of personality competitiveness (Part 4)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*. 3 (82). P. 67–75. Retrieved from: [http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2021/3/IOD_3\(82\)2021-30-09_na%20syt-67-75.pdf](http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2021/3/IOD_3(82)2021-30-09_na%20syt-67-75.pdf); DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-3\(82\)-67-75](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-3(82)-67-75). [in Ukrainian].

13. Chudakova, V. P. (2021). Zahal'nyy dyzayn i zmist «Modeli klyuchovykh system psykholohichno obumovlenykh faktorivstruktury psykholohichnoyi hotovnosti do innovatsiynoyi diyal'nosti», osnovy formuvannia «innovatsiynosti», vahomoyi kompetentnosti konkurentozdatnosti osobystosti. (chastyna 5) [Hot design and zmist "Models key systems of psychologically motivated factors structures of psychological readiness to innovative activity", the basis of molding "innovation", vohomoi competence competitiveness specialty. (part 5)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*. 4 (83). P. 56–65. URL: [http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2021/4/IOD_4\(83\)%20NA%20DRUK-56-65.pdf](http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2021/4/IOD_4(83)%20NA%20DRUK-56-65.pdf) DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-4\(83\)-56-65](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-4(83)-56-65) [in Ukrainian].

14. Chudakova, V. (2020). Resources Development of the Competences of Personality Competitiveness in Terms of Innovative Activities. *Professional competencies and educational innovations in the knowledge economy*. Bulgaria: Publishing House ACCESS PRESS, P. 473–485.

Chudakova Vira, PhD in Psychology, senior researcher Institute of Pedagogics of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Institute of Psychology named after G. S. Kostyuk National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, psychologist, trainer, senior teacher, consultant, coach. Kyiv, Ukraine

THE GENERAL DESIGN AND CONTENT OF «PERSONALITY FACTORS» OF THE KEY SYSTEM COMPONENTS OF THE «EXTERNAL» CONDITIONS OF THE STRUCTURE OF PSYCHOLOGICAL READINESS FOR INNOVATIVE ACTIVITY – THE BASIS FOR THE FORMATION OF «INNOVATIVENESS», SIGNIFICANT COMPETENCE OF THE INDIVIDUAL'S COMPETITIVENESS (part 6)

Summary.

The publication presents the general design and content of “personality factors” of the key system components of the “external” conditions of the structure of psychological readiness for innovation – the basis for the formation of “innovation”, a significant competence of the individual’s competitiveness. The “model of the psychological structure of human activity” is considered, which is presented in the form of a sequence of its components: goal → motive → method → result → control → correction. Familiarization with the “theoretical model of key systems of psychologically conditioned factors of the process of innovation” at the level of theoretical analysis and generalization of expert judgments, in the study of psychological readiness for innovation, the basis for the formation of the competence of “innovativeness”. Key systemic components include factors: personalities; organizations; training and correction. The key system components of the “Personality Factor” are carefully disclosed, namely: 1) self-management of personal activity processes; 2) solving problems of innovation activity; 3) functional state and ability to work; 4) personality traits, their structures and patterns of change; 5) personal creativity; 6) self-actualization and self-development; 7) personal values; 8) pedagogical technologies (knowledge and skills); 9) psychological technologies (knowledge and skills); 10) psychological readiness for innovative activity.

Keywords: psychological-organizational technology; diagnostic model; corrective development model; personality competitiveness; innovative activity; innovativeness; competence; factors of the structure of psychological readiness for innovation: personality factors; organization factors; learning and correction factors.

Стаття надійшла до редакції 10 березня 2022 року